

Atıf/Citation: Baytar, İ. (2025). Gotik kurgunun kadın özelliklerinin çeviride yansıması: Edgar Allan Poe'nun "The Fall of the House of Usher" başlıklı eseri. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 8 (2), 830-844. DOI: <https://doi.org/10.37999/udekad.1674625>

İlknur BAYTAR *

GOTİK KURGUNUN KADIN ÖZELLİKLERİNİN ÇEVİRİDE YANSIMASI: EDGAR ALLAN POE'NUN "THE FALL OF THE HOUSE OF USHER" BAŞLIKLİ ESERİ

ÖZET

Edebi metinler yazıldıkları dönemin özelliklerini yansıtmaktadır ve bu metinlerin çevirisi de kaynak metnin ortaya çıktığı dönemin özelliklerini yansıtan unsurlar içermektedir. Dolayısıyla, çeviri metinler, kaynak metnin yazıldığı dönemin özelliklerini hedef kitleye tanıtması açısından da önemli bir misyona sahiptir. Bu yüzden, bu çalışma Edgar Allan Poe tarafından kaleme alınmış ve önemli bir gotik kurgu örneği olan "The Fall of the House of Usher" ("Usher Evi'nin Çöküşü") adlı eserde yer alan, tek kadın karakter olan, Madeline'in özelliklerinin, Eugene Albert Nida'nın (1964) biçimsel (formal) ve devingen (dynamic) eşdeğerlik teorisi çerçevesinde ve gotik kurgularda kadınlara atfedilen özellikler bağlamında, iki Türkçe çeviri metnine nasıl aktarıldığını orta koymayı hedeflemektedir. Sonuçlara göre, kaynak metinde ana karakterin sessiz, pasif, savunmasız, çaresiz, evcimen, geleneksel oluşu gibi özelliklerinin vurgulandığı görülmüştür. Çevirmenlerin bu özellikleri nasıl yansıttıklarına bakıldığında, her iki çevirmen de Madeline'in temel özelliklerini kaynak metinde olduğu gibi, hedef metinlere aktarmıştır. Son olarak, her iki çevirmenin de biçimsel eşdeğerliğe bağlı kalmaktan ziyade, çoğunlukla devingen eşdeğerliği tercih ederek, hedef metinde akıcılığa ve doğallığa önem verdikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çeviri, Kadının Özellikleri, Gotik Kurgu, Biçimsel Eşdeğerlik, Devingen Eşdeğerlik

REFLECTION OF GOTHIC FICTION'S WOMAN CHARACTERISTICS IN TRANSLATION: EDGAR ALLAN POE'S "THE FALL OF THE HOUSE OF USHER"

ABSTRACT

Literary texts reflect the characteristics of the period in which they were written, and the translation of these texts contains elements reflecting the characteristics of the period in which the source text originated. Hence, translated texts have an essential mission of introducing the characteristics of the period in which the source text was written to the target audience. Thus, this study aims to find out how the characteristics of Madeline, the only woman character in Edgar Allan Poe's an essential example of gothic fiction titled "The Fall of the House of Usher", were transferred to two Turkish translations within the framework of Eugene Albert Nida's (1964) formal and dynamic equivalence and the characteristics attributed to women in gothic fiction. According to the findings, the main character's traits, such as being silent, passive, defenseless, helpless, domestic and traditional, were emphasized in the source text. Regarding how the translators reflected these characteristics, both translators transferred Madeline's basic characteristics to the target texts as they were in the source text. Ultimately, it was concluded that both translators prioritized fluency and naturalness in the target text, generally favoring dynamic equivalence over formal equivalence.

Keywords: Translation, Characteristics of Woman, Gothic Fiction, Formal Equivalence, Dynamic Equivalence

* Öğr. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Kastamonu/Türkiye. E-posta: iozturk@kastamonu.edu.tr / Lect. Dr., Kastamonu University, School of Foreign Languages, Kastamonu/Türkiye. E-mail: iozturk@kastamonu.edu.tr

Giriş

Bazı araştırmacılar çeviriyi sözcük ve dilbilgisi öğelerinin aktarımının yanı sıra, kaynak metnin içinde doğduğu toplumun kültürünü de hedef dile aktaran çok katmanlı bir eylem olarak düşünmektedirler. Bu bağlamda, çeviri çalışmalarında 1980'lerden bu yana kültüre yönelme söz konusu olduğu ve kültüre olan bu yönelimin çeviriye önemli bir boyut kazandırdığı ileri sürülmektedir (Simon, 2005, s.7). Ayrıca, Bassnett (2002, s.4) çevirmeni kültürler arasında bir arabulucu, yorumcu, kültürün devamlılığı ve yayılması için önemli bir figür olarak ifade etmektedir. Çeviriye ilişkin bu bakış açısı, çevirinin hem kültürlerarası hem de zamanlar arası bir eylem olarak önemini belirtmektedir (Bassnett, 2002, s.10). Bu bakımdan, kültürel bir etkinlik olarak kabul edilen ve belirli bir dönemde gerçekleşen çeviri, söz konusu dönemin sosyokültürel değerlerine de ayna tutmaktadır (Polatel, 2020, s. 363). Dolayısıyla, çeviri basit bir dilsel aktarımdan ziyade, toplumun yapısı, özellikleri hakkında da hedef kitleye ipuçları sağlamaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada Edgar Allan Poe'nun, 19. yüzyılda çıkmış olan, "The Fall of the House of Usher" ("Usher Evi'nin Çöküşü") başlıklı gotik kurgu örneği olan eserinde, kadın karaktere atfedilen özelliklerin hem Berna Kabacaoğlu hem de Derya Akküç tarafından "Edgar Allan Poe Usher Evi'nin Çöküşü" başlığıyla Türkçeye kazandırılmış olan iki farklı çeviriye nasıl yansıtıldığı ve aktarıldığı aydınlatılmaya çalışılacaktır. Çevirmenlerin bu özellikleri çevirilerde nasıl yansıttıkları ise, Eugene Albert Nida'nın (1964) kaynak metnin yapısını ve anlamını korumaya vurgu yapan biçimsel eşdeğerlik (formal equivalence) ve kaynak yapıdan sapmayı gerektirse bile, hedef dilde doğal ve hedef dile kültürel açıdan uygun olacak şekilde anlamı aktarmayı temel alan devingen eşdeğerlik (dynamic equivalence) çerçevesinde çözümlenecektir.

Ayrıca, Türkçe çevirilerde kadın özelliklerinin nasıl aktarıldığına dair fazla çalışmaya rastlanmamıştır, dolayısıyla bu çalışma, bu konunun ele alınmasını ve alana katkıda bulunulmasını sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu noktada, çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır;

1. Edgar Allan Poe'nun "The Fall of the House of Usher" adlı eserindeki Madeline Usher adlı kadın karakter, dönemin hangi özelliklerini temsil etmektedir?
2. Kadın karakter Madeline Usher'ın özellikleri, iki farklı çevirmen tarafından Türkçe çeviri metinlerde nasıl yansıtılmaktadır?

Nida'nın Biçimsel (Formal) ve Devingen (Dynamic) Eşdeğerlik Yaklaşımı

Nida (1964) çeviride biçimsel (formal) and devingen (dynamic) olmak üzere iki farklı eşdeğerlikten bahsetmektedir. Biçimsel eşdeğerlik, hem biçim hem de içerik açısından mesaja odaklanmaktadır ve hedef dildeki mesajın kaynak dildeki farklı unsurlarla mümkün olduğunca eşleşmesi gerektiğini savunur (Nida, 1964, s. 159).

Ayrıca, biçimsel eşdeğerlik, çevirmenin düşüncelerini çeviriye eklemekten mümkün olduğunca kaynak metne yakın kalmaya çalışır (Shakernia, 2013, s. 002). Benzer şekilde, biçimsel eşdeğerlik çevirisi temelde kaynak metin odaklıdır, bir başka deyişle, kaynak mesajın biçim ve içeriğini mümkün olduğunca ortaya koymayı hedeflemektedir (Nida, 1964, s. 165). İlaveten, biçimsel eşdeğerlikte, eşdeğerliğin derecesi kaynak metnin, hedef metinde hem içerik hem de biçim açısından ne kadar iyi iletildiğine göre değerlendirilir (Üstün Külünk, 2023, s. 430).

Devingen eşdeğerlikte ise çeviri; "kaynak dil mesajına en yakın doğal eşdeğer" olarak tanımlanabilir (Nida, 1964, s. 166). Ayrıca, Nida'ya (1964, s. 159) göre devingen eşdeğerlik hedef

dile aktarılan mesajın kaynak dil mesajıyla eşleştirilmesiyle çok fazla ilgilenmez ve hedef kitlenin mesajı kavrayabilmesi için kaynak dilin kültürel kalıplarını anlaması konusunda ısrar etmez. Bunun yerine, devingen eşdeğerlik, kaynak dilin biçimsel eşdeğerlikte olduğu gibi "kelimesi kelimesine" çevrilmediği bir çeviri yaklaşımıdır ve kaynak metindeki cümleyi hedef dilde aynı anlama gelen ancak kaynak metnin tam ifadesini kullanmayan bir cümleye dönüştürür (Shakernia, 2013, s. 002). Bunun yanı sıra, Üstün Külünk'e (2023, ss. 430-431) göre devingen eşdeğerlik, doğallıkla iç içedir ve kültürel ve dilsel farklılıkların ortadan kaldırılması ya da doğallaştırılmasıyla kültürel eşdeğerliğe odaklanan bir çeviriyle sonuçlanır. Nida'ya (1964, s. 160) göre ise, son elli yılda biçimsel eşdeğerlikten devingen boyuta doğru belirgin bir kayma yaşanmıştır. Buna ek olarak, çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan Nida'nın (1964) biçimsel ve devingen eşdeğerlik kavramlarının çeşitli çeviri çalışmalarında uygulandığı görülmüştür. Örneğin, Shakernia (2013) tarafından yürütülen Nida'nın biçimsel ve devingen eşdeğerliği ile Newmark'ın anlamsal ve iletişimsel çeviri yöntemlerinin, iki kısa öyküde kullanımını inceleyen çalışmada, kısa öykü çevirilerinde okunabilirliğin, orijinal kelimelerin korunmasından daha önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Dayan (2012, s.242) tarafından, Nida'nın devingen eşdeğerliğinin, İngilizce-Çince çeviriye uygulanabilirliğini ortaya koymayı amaçlayan karşılaştırmalı bir çalışma da yürütülmüştür ve çalışmanın bulguları, bu iki dil arasındaki çeviride, devingen eşdeğerliğin biçimsel eşdeğerlikten daha üstün geldiğini ortaya koymuştur.

Kadın Özelliklerinin Çevirisi

Kadın özelliklerini bir dilden diğerine aktarmak, sadece kadını anlatan kelimelerin anlamını aktarmak değil, toplumdaki cinsiyete atfedilen rollerin ve toplumdaki kadın algısının da nasıl temsil edildiğinin aktarılması olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla, bu metinlerin çevirisinde kadınları anlatan ifadeleri gerçek anlamıyla aktarmaktan ziyade, o dönemde ve toplumda kadınlara atfedilen kültürel değerlerin de hedef kitleye tanıtılması önemlidir. Çünkü feminist çevirmenler, dilde cinsiyetin, ideolojik ve tarihsel yönünü vurgulayarak, kadınların kültürel kimliğini de öne çıkarmaktadır ve anlamın kültürel boyutu feminist çeviride test edilmektedir (Simon, 2005, s.133). Ayrıca, feminist çeviri kuramı hem çeviriyi hem de kadını, edebi ve toplumsal hiyerarşinin en alt basamağına yerleştiren bağlantıyı saptamayı ve eleştirmeyi de amaçlamaktadır (Simon, 2005, s.1).

Ashok ve Singh (2023, s. 23) ise kadınlarla ilgili metinlerin çevirileri hakkında şunları belirtmektedir; çevirmenler, yazarların motivasyonlarına ve metinlerdeki tutumlarına duyarlı kaldıkları ölçüde çeviri metinlerde kadınların sosyokültürel problemleri anlaşılabilir. Buradan anlaşılacağı gibi, kaynak metinde geçen kadınlara dair gerçekler ancak çevirmenler aracılığıyla çeviri metne aktarılabilir. Çünkü çevirmen kültürler arasında bir aracı ve kültürün devamlılığı ve yayılması için önemli bir figür olarak düşünülmektedir (Bassnett, 2002, s.4).

Ayrıca, Ashok ve Singh'a (2023, ss. 23-24) göre, bir çevirmenin iki dili birbirine bağlayan değerler hakkında da bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu bağlamda, çevirmenlerin kaynak metinde geçen kadın karakterlerin özelliklerini anlayabilmesi için kaynak metnin yazıldığı toplumun ve dönemin özelliklerine de hâkim olması gerekmektedir. Ancak, kadını temel alan hikâyelerin doğası nedeniyle, çevirmenler çeviri problemleriyle karşılaşmaktadır, bu nedenle, çevirmenin bir metni başarılı şekilde aktarabilmesi için toplumda var olan çağdaş kadın sorunlarına da başvurması gerekmektedir (Ashok ve Singh, 2023, s. 25).

19. Yüzyıl Gotik Kurguda Kadın Karakterlerin Tasviri

Bazı toplumlarda egemen olan ataerkil yapı, farklı dönemlerde kadınlara farklı rollerin verilmesine zemin hazırlayabilmekte ve kadınlara verilen bu roller dönemden döneme değişiklik gösterebilmektedir. Bu rollerin içinde bulunulan toplumun kültürel yapısıyla ve tarihsel şartlarıyla da şekillenebileceği söylenebilir. Ayrıca, söz konusu bu rollerin o dönemde yazılmış olan edebi eserlerde de yansıtıldığı düşünülmektedir. Benzer şekilde, Polatel'e (2020, s. 363) göre, çeviri de belirli tarihsel dönem ve koşullar çerçevesinde gerçekleştiği için, yapılan çeviri söz konusu tarihsel dönem ve koşullar dikkate alınarak çözümlendiği takdirde anlam kazanmaktadır. Bu noktada, çeviri metinde yansıtılan kadın özelliklerini anlamlandırmak için, o dönemde kadınlara atfedilen rollerin irdelenmesi önemlidir ve bu çalışmaya konu olan, 19. yüzyıl Amerikan gotik edebiyatında da kadına atfedilen bazı özellikler bulunmaktadır.

Bu dönemde kadına biçilen rolleri tartışmadan evvel, gotik edebiyat hakkında bilgi verilmesi uygun olacaktır. Gotik edebiyat, 18. yüzyılda ortaya çıkmış ve günümüzde de okurlarını büyülemeye devam eden bir türdür ve bu tür karmaşık karakterleri ve çoğu zaman doğaüstü unsurlarıyla okurda bir huzursuzluk ve hayranlık duygusu yaratır (Devi ve Ghosh, 2024, s. 1). Benzer şekilde, korku ve doğaüstü unsurlarıyla karakterize edilen bu tür, ürkütücü atmosferleri ve korkunç olana yaptığı vurgu nedeniyle popülerlik kazanmıştır (Kumar, 2024).

Amerika'da gotik geleneği benimseyen yazarlardan biri de Edgar Allan Poe'dur. Poe'nun "The Fall of the House of Usher" (1839) ve "The Tell-Tale Heart" (1843) gibi öyküleri delilik ve suçluluk temalarını işlemiştir (Kumar, 2024, s. 4961).

Gotik eserlerde kadınların nasıl tasvir edildiğine gelince; gotik edebiyatta kadının iki ana rolü vardır; "avcı" ve "kurban" ve bunlardan ilki tehlikeli ama güçlü bir şekilde çekici, ikincisi ise kırılgan ve savunmasızdır (Nabi, 2017, s.73). Benzer şekilde, Devi ve Ghosh'a (2024, s. 1) göre de gotik edebiyattaki kadın karakterler eserlerin üretildiği dönemin toplumsal kaygılarını da yansıtmaktadır ve bu karakterler genellikle savunmasız, çaresiz kurbanlar olarak tasvir edilmektedir. Özetlemek gerekirse; bu dönemde yazılan edebi eserlerde kadınlar daha çok evcimen, savunmasız ve genellikle toplumun ideallerine uygun olarak tasvir edilmektedir.

Ayrıca bu bölümde, çalışmanın bütüncesini oluşturan Edgar Allan Poe'nun "The Fall of the House of Usher" ("Usher Evi'nin Çöküşü") adlı eserinde, kadın olgusunun nasıl yansıtıldığı hakkında da bilgi verilmeye çalışılacaktır. "The Fall of the House of Usher" ("Usher Evi'nin Çöküşü") adlı eserdeki tek kadın karakter Madeline Usher'dır ve bu karakterin sahip olduğu özellikler aşağıda sunulmaktadır;

- Sessiz, görünmez ve kurban: Eserde tek ana kadın karakter olan Madeline, tek bir kelime söylemeyen, sessiz bir karakterdir ve ataerkil Usher ailesinin kurbanıdır ve bu karakter tüm hikâyede sadece küçük bir bölümü oluşturmaktadır (Zeng, 2023, s. 387).
- Pasif, zayıf ve masum: Gotik kurgulardaki kurban rolündeki kadın karakterler daha çok fedakâr, pasif, zayıf, masum ve çaresiz olarak yansıtılmaktadır (Üstün Kaya, 2022, s. 504).
- Evcimen, itaatkâr ve geleneksel: Eserde Madeline karakterinin istediği gibi bir hayat yaşama hakkı yoktur, yalnızca kardeşinin emirlerini pasif bir şekilde takip eder, bunun sonucu olarak da ataerkil aile yapısının kurbanı olur (Zeng, 2023, s. 388). Ayrıca eserde,

geleneksel bir kadın olan Madeline'in ataerkil bir aile ortamında nasıl susturulduğu da görülmektedir (Zeng, 2023, s. 395).

- Delilik ve trajik ölüm: Hikâye, delilik, ölüm ve aristokrat yozlaşması gibi gotik özelliklerin uygulamalarıyla içsel dehşeti de araştırmaktadır (Maiti, 2017, s. 40).

Yöntem

Çalışma herhangi bir sayısal analize dayanmadığı ve veri araştırmacının yorumlarına dayanarak analiz edildiği için bu çalışma nitel bir araştırmadır. Çalışmada incelenen veri, doküman analizi yöntemiyle, Edgar Allan Poe'nun "The Fall of the House of Usher" adlı eserinden ve bu eserin hem Berna Kabacaoğlu (2020) hem de Derya Akküç (2021) tarafından "Edgar Allan Poe Usher Evi'nin Çöküşü" başlığıyla Türkçeye aktarılmış olan iki farklı çevirisinden elde edilmiştir. Çeviri metinler seçilirken, metinlerin 2020 ve 2021 yıllarında basılmış olan en güncel versiyonları seçilmiştir çünkü seçilen çeviriler modern çevirmenlerin Madeline'in karmaşık tasvirini nasıl ele aldıklarının incelenmesine dair bir bakış açısı sağlamaktadır. Ayrıca, bu güncel çeviri versiyonları, modern çeviri normlarını yansıttıkları, çeviri çalışmalarındaki son gelişmeler tarafından şekillendirildikleri ve okurlar için daha ulaşılabilir oldukları düşünüldüğü için özellikle seçilmiştir. Dolayısıyla, çalışmada incelenen eserin daha eski çeviri versiyonlarını içeren karşılaştırmalı bir analiz bu araştırmanın kapsamı ötesinde olup, başka çalışmaların temelini oluşturabilir.

Kaynak metin yazarı ve metnin içeriği hakkında bilgi vermek gerekirse; Edgar Allan Poe (1809-1849) kısa öyküleri ve şiirleriyle bilinen Amerikan yazar ve şairdir. Edgar Allan Poe, Amerikan Edebiyatında önemli bir yere sahiptir ve korku ve dedektif hikâyelerinin de ustasıdır (Maiti, 2017, s. 39). Ayrıca, Maiti'ye (2017, s. 40) göre, Poe, gotik edebiyatın belki de en önemli ismidir. Poe'nun olağanüstü eseri "The Fall of the House of Usher", delilik, ölüm, aristokrat yozlaşması gibi içsel dehşeti gotik özelliklerin uygulamalarıyla keşfetmektedir (Maiti, 2017, ss. 40-44). Gotik örneği olan hikâye, eski, soylu bir ailenin çöküşünü anlatmaktadır (Zeng, 2023, s. 385). Dolayısıyla, bu eser, gotik türde kaleme alınmış önemli eserler arasında sayıldığı ve eserdeki kadın karakterin gotik kurgudaki kadın özelliklerini yansıttığı düşünüldüğü için seçilmiştir. Ayrıca, hikâyenin gotik atmosferi ve hikâyede kullanılan sembolik dil de kadın özelliklerinin diller arasında nasıl aktarıldığını incelemek için ideal bir bağlam sağlamaktadır.

Çalışmadaki verinin çözümlenmesinden önce, kaynak metinde kadın karakterin özellikleri yapılan alan yazın taramasına göre, dönemin kadınlarında var olan özellikler dikkate alınarak tespit edilmiştir. Bu özelliklerin hedef metinlerde nasıl yansıtıldığı ise kaynak metinden ve hedef metinlerden verilen alıntılarla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu özelliklerin hedef metinlere nasıl aktarıldığı ise, Nida'nın (1964) biçimsel ve devingen eşdeğerlik kavramları çerçevesinde çözümlenmiştir. Son olarak bu çalışmada, Nida'nın yaklaşımının seçilme nedeni, dilsel seçimlerin, kadın karakter Madeline'in özelliklerinin hedef dilde temsilini nasıl şekillendirdiğini ve hedef kitle için bu özelliklerin nasıl korunduğunu ya da değiştirildiğini anlamaya yardımcı olabilecek uygun bir yaklaşım olarak düşünülmektedir.

Metinlerin Karşılaştırmalı Çözümlemesi

Eserdeki Madeline Usher karakteri; sessiz, pasif, savunmasız, zayıf, masum, itaatkâr, çaresiz, evcimen ve geleneksel bir karakter olması açısından, birçok 19. yüzyıl cinsiyet normunu yansıtmaktadır (Zeng, 2023; Üstün Kaya, 2022; Devi ve Ghosh, 2024; Nabi, 2017). Bu bölümde, kaynak metindeki tek kadın karakterin yukarıda bahsedilen özelliklerini gösteren alıntılar ve bu

alıntıların çeviri metinlerdeki karşılıkları, kadına atfedilen bu özelliklerin hedef metinlere aktarılıp aktarılmadığı, aktarıldıysa da Nida'nın (1964) biçimsel (formal) ve devingen (dynamic) eşdeğerlik kavramları kapsamında nasıl aktarıldığı çözümlenecektir.

Örnek 1:

Kaynak Metin (KM): "...to the severe and long-continued illness, indeed to the evidently approaching dissolution, of a tenderly beloved sister- his sole companion for long years, his last and only relative on earth" (Poe, 1839/1985, s. 62).

Çeviri Metni 1 (ÇM 1): "Dünyadaki son ve tek akrabası olan, yıllardır ona yoldaşlık etmiş, çok sevdiği kız kardeşi, uzun süredir amansız bir hastalığın pençesindeydi ve artık ölmek üzereydi" (Poe, 1839/2020, s. 35).

Çeviri Metni 2 (ÇM 2): "Yıllarca tek yoldaşı olmuş, yeryüzündeki son ve tek akrabası olan sevgili kız kardeşinin uzun zamandır süren hastalığı ve onun yaklaşan ölümü..." (Poe, 1839/2021, s. 12).

Madeline aileden gelen bir hastalığı miras almıştır ve bundan acı çekmektedir (Zeng, 2023, s. 387). Bu örnekte, Madeline'in uzun süredir devam eden bir hastalığa sahip ve ölümünün yakın olduğundan bahsedilmektedir. Madeline'in özelliklerini çeviri metne aktarırken, her iki çeviri metnin, kadının hastalığını ve yaklaşan ölümü gibi özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Örneğin, KM'de yer alan Madeline'in hastalığını anlatan "to the severe and long-continued illness, indeed to the evidently approaching dissolution" (Poe, 1839/1985, s. 62) bölümü "şiddetli ve uzun süreli hastalığa, hatta açıkça yaklaşan ölüme" anlamına gelirken, ÇM 1'de bu bölüm hedef dile uygun olarak "uzun süredir amansız bir hastalığın pençesindeydi" (Poe, 1839/2020, s. 35) şeklinde aktarılmıştır. Görüldüğü gibi, ÇM 1'e "illness (hastalık)" yerine "hastalığın pençesindeydi" ifadesinde olduğu gibi "pençesindeydi" kelimesi eklenmiştir ve "severe (ciddi, ağır)" yerine "amansız", "approaching dissolution (yaklaşan ölüm)" yerine ise "ölmek üzereydi" ifadelerinin kullanılmasından, ÇM 1'de çevirmenin kaynak metnin anlamı korumasına rağmen, hedef dilde doğallığa öncelik vermesinden hareketle, devingen eşdeğerliği temel aldığı görülmüştür.

ÇM 2'de ise aynı bölüm hedef metne "severe (ciddi, ağır)" ifadesine yer verilmeden "uzun zamandır süren hastalığı" (Poe, 1839/2021, s. 12) şeklinde, ikinci kısımda ise "indeed to the evidently approaching dissolution (hatta açıkça yaklaşan ölüme)" (Poe, 1839/1985, s. 62) bölümünde "indeed to the evidently (hatta açıkça)" ifadesine yer verilmeden "onun yaklaşan ölümü" (Poe, 1839/2021, s. 12) şeklinde aktarıldığı için, ÇM 2'de de anlamın büyük ölçüde korunmasına rağmen, kaynak metinde geçen bazı ifadeler yer verilmediği görülmüştür. Dolayısıyla, bu bölümde kaynak metinde yer alan bazı ifadelerin ("severe (ciddi, ağır)") hedef metne aktarılmaması sebebiyle, ÇM 2'de de devingen eşdeğerlik yoluyla ilgili bölümlerin hedef metne aktarıldığı saptanmıştır. Özetle, her iki çeviri metni, Madeline'in özelliklerini hedef dile aktarmıştır ve bu örnekte her iki çevirmenin kaynak metnin anlamını kelimesi kelimesine çevirmekten ziyade, devingen eşdeğerlik çerçevesinde hedef dile aktardığı görülmüştür.

Örnek 2:

KM: "While he spoke the lady Madeline (for so was she called) passed slowly through a remote portion of the apartment, and, without having noticed my presence, disappeared" (Poe, 1839/1985, s. 62).

ÇM 1: "O konuşurken, Leydi Madeline (ismi buydu) odanın uzak bir köşesinden içeri girdi ve ardından varlığını fark etmeden gözden kayboldu" (Poe, 1839/2020, s. 35).

ÇM 2: "Arkadaşım konuşurken Leydi Madeline (kız kardeşi) odanın uzak bir köşesinden içeri girdi ve benim orada olduğumu fark etmeden çıkıp gitti" (Poe, 1839/2021, s. 12).

Zeng'e (2023, s. 387) göre, Madeline hikâyede tek kelime etmeyen, sessiz bir karakterdir. Yukarıdaki örnekte, Madeline'in odanın uzak bir noktasından geçtiğinden ve ortadan kaybolmasından bahsedilmektedir. Her iki çeviri metinde kadın karakterin sessiz, gizemli gibi özelliklerinin hedef metinlere aktarıldığı ve bu özelliklerin korunduğu anlaşılmaktadır. KM'de Madeline'in özelliğini ifade eden "passed slowly through a remote portion of the apartment, and, without having noticed my presence, disappeared" (Poe, 1839/1985, s. 62) bölümü, ÇM 1'de "passed slowly (yavaşça geçti)" ifadesine yer verilmeden, "yavaşça geçti (passed slowly)" ifadesi yerine "içeri girdi" şeklinde hedef dile aktarılmasından yola çıkarak, bu örneğin de devingen eşdeğerlik bağlamında aktarıldığı düşünülmektedir.

ÇM 2' de ise aynı bölüm ÇM 1'deki gibi "passed slowly (yavaşça geçti)" ifadesine yer verilmeden "içeri girdi" şeklinde yine devingen eşdeğerliğe bağlı kalınarak aktarılmıştır. Bu örnekte de hem ÇM 1'de hem de ÇM 2'de Madeline'in özelliği kelimesi kelimesine değil, yeniden yorumlanarak, devingen eşdeğerlik çerçevesinde Türkçeye aktarılmıştır.

Örnek 3:

KM: "The disease of the lady Madeline had long baffled the skill of her physicians. A settled apathy, a gradual wasting away of the person, and frequent although transient affections of a partially cataleptical character, were the unusual diagnosis" (Poe, 1839/1985, s. 62).

ÇM 1: "Leydi Madeline'in hastalığı uzun süredir doktorlarının aklını karıştırıyordu. Olağandışı belirtileri; sürekli bir ilgisizlik hali, fiziksel bir çöküntü ve sık sık ama kısa süreli gelen, kısmi his ve irade kayıplarıydı" (Poe, 1839/2020, s. 35).

ÇM 2: "Leydi Madeline'in hastalığı hekimlerini uzun zamandır şaşırtıyordu. Sabit bir ilgisizlik, kilo kaybı nedeniyle görülen atrofi, kısmen ama sık sık görülen katalepsi nöbetleri sıra dışı hastalığının belirtileri idi" (Poe, 1839/2021, s. 12).

Yukarıdaki örnekte Madeline'in hastalığının belirtilerinden bahsedilmektedir. Madeline'in hastalığı, dış dünyaya verdiği tepkileri giderek yavaşlatan, onu kısmen kataleptik hale getiren ve güçsüzleştiren bir hastalıktır (Zeng, 2023, s. 387). Bu örnekte, ÇM 1'in devingen eşdeğerliğe bağlı olarak, hedef metinle uyumluluğa öncelik verdiği görülmektedir. KM'de geçen "a gradual wasting away of the person (kişinin kademeli olarak zayıflaması)" (Poe, 1839/1985, s. 62) ifadesi ÇM 1'e "fiziksel bir çöküntü" (Poe, 1839/2020, s. 35) ve "a partially cataleptical character" (Poe, 1839/1985, s. 62) ifadesi de yine ÇM 1'e "kısmi his ve irade kayıplarıydı" (Poe, 1839/2020, s. 35) şeklinde aktarılmıştır.

ÇM 2'de ise aynı bölüm yine devingen eşdeğerliğe bağlı kalınarak "kilo kaybı nedeniyle görülen atrofi" (Poe, 1839/2021, s. 12) şeklinde, "a partially cataleptical character" (Poe, 1839/1985, s. 62) ifadesi de yine devingen eşdeğerlik bağlamında "sık sık görülen katalepsi nöbetleri" (Poe, 1839/2021, s. 12) şeklinde aktarılmıştır. Bu örnekte de yine her iki çevirmenin Madeline'in özelliklerini hedef metinlere yansıttıkları ve bunu hedef metne uygun şekilde, devingen eşdeğerliğe bağlı kalarak yaptıkları görülmektedir.

Örnek 4:

KM: “...but, on the closing in of the evening of my arrival at the house, she succumbed (as her brother told me at night with inexpressible agitation) to the prostrating power of the destroyer...” (Poe, 1839/1985, ss. 62-63).

ÇM 1: “Fakat eve geldiğim günün akşamı sona ererken (erkek kardeşi bunu bana ifade edilemez bir huzursuzlukla söyledi) yok edicisinin yıkıcı gücüne boyun eğdi” (Poe, 1839/2020, s. 35).

ÇM 2: “...ama eve geldiğim akşamın bitiminde Leydi Madeline’in onu yok eden güce boyun eğdiğini abisi bana tarif edilemez bir acıyla söyledi...” (Poe, 1839/2021, ss. 12-13).

Kaynak metinde geçen “succumbed ...to the prostrating power of the destroyer (yıkıcının yıkıcı gücüne yenik düştü)” (Poe, 1839/1985, ss. 62-63) ifadesinden anlaşılacağı üzere karakterin hastalığa yenik düştüğünden bahsedilerek, karakterin çaresizliği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu örnekte kadının, çaresiz ve savunmasızlık rolüne vurgu yapılmıştır (Zeng, 2023; Üstün Kaya, 2022; Devi ve Ghosh, 2024; Nabi, 2017). Her iki çevirmenin de kadının çaresizliğini ve savunmasızlığını hedef metne, aktardığı sonucuna ulaşılmıştır. ÇM 1’de çevirmenin KM’de geçen “she succumbed ...to the prostrating power of the destroyer (yıkıcının yıkıcı gücüne yenik düştü)” (Poe, 1839/1985, ss. 62-63) ifadesini kaynak metne bağlı kalarak, biçimsel eşdeğerliği temel alarak hedef metne “yok edicisinin yıkıcı gücüne boyun eğdi” (Poe, 1839/2020, s. 35) şeklinde aktardığı görülmüştür.

ÇM 2’de ise aynı bölüm “prostrating power (yıkıcı güç)” ifadesine yer verilmeden devingen eşdeğerlik kapsamında “onu yok eden güce boyun eğdiğini” (Poe, 1839/2021, ss. 12-13) şeklinde aktarılmıştır. Sonuç olarak, her iki çeviri metnin ana karakterin özelliklerini aktardığı fakat, her iki çevirmenin bu aktarımı farklı yaklaşımlarla gerçekleştirdiği anlaşılmıştır çünkü ÇM 1’de biçimsel, ÇM 2’de ise devingen eşdeğerlik benimsenmiştir.

Örnek 5:

KM: “For several days ensuing, her name was unmentioned by either Usher or myself...” (Poe, 1839/1985, s. 63).

ÇM 1: “Sonraki birkaç gün boyunca, onun ismini ne ben ne de Usher andık” (Poe, 1839/2020, s. 36).

ÇM 2: “Birkaç gün kızın adını ne ben ne de Usher ağzına aldı ...” (Poe, 1839/2021, s. 13).

Kalabalık bir ailede statüsü olmayan kadın, diğer aile bireyleri tarafından sürekli görmezden gelinir, bu da kadının yalnızlaşmasına ve çevreye karşı duyarsızlaşmasına yol açar (Zeng, 2023, s. 387). Bu görüşten yola çıkarak, bu örnekte kadının yok sayıldığı anlaşılmaktadır ve her iki çevirmenin bu bölümü farklı bir yöntemle hedef metne aktardığı düşünülmektedir. ÇM 1’de, çevirmenin “her name was unmentioned by either Usher or myself (ismi ne Usher ne de benim tarafımdan anıldı)” (Poe, 1839/1985, s. 63) ifadesinde görüldüğü üzere edilgen yapıdaki cümleyi, hedef metne etken bir cümle kullanarak “onun ismini ne ben ne de Usher andık” (Poe, 1839/2020, s. 36) şeklinde aktardığı görülmüştür. Çevirmenin bu cümleyi hedef dile uyarlamasından ötürü, devingen eşdeğerliği benimsediği söylenebilir.

ÇM 2’de ise çevirmenin bu bölümü yine devingen eşdeğerlik çerçevesinde “ağzına almak” deyimini kullanarak aktardığı görülmüştür. “Ağzına aldı” ifadesi “mentioned (bahsedilen)”

ifadesini aktarmanın daha deyimisel bir yoludur ve bu ifade hedef metne doğallık ve akıcılık katmıştır. Özetle; bu örnekte her iki çevirmen de kadın karakterin özelliklerini hedef metne aktarmıştır ve bunu devingen eşdeğerlik çerçevesinde gerçekleştirmişlerdir.

Örnek 6:

KM: "...having informed me abruptly that the lady Madeline was no more, he stated his intention of preserving her corpse for a fortnight (previously to its final interment) in one of numerous vaults within the main walls of the building" (Poe, 1839/1985, s. 67).

ÇM 1: "...Leydi Madeline'in ölmüş olduğunu, onu toprağa vermeden önce iki hafta boyunca, evin altındaki sayısız mahzenden birinde tutmaya niyetli olduğunu söylediğinde..." (Poe, 1839/2020, s. 41).

ÇM 2: "...Leydi Madeline'in öldüğünü, onu evin içindeki sayısız tonozlardan birinde on beş gün tutmak istediğini söyleyince..." (Poe, 1839/2021, s. 17).

Bu dönemde kadın karakterlerin ani ve trajik ölümleri yaygın görülen bir durumdur. Tek kadın karakter olan Madeline, bir kelime bile söylemeyen bir karakterdir ve ataerkil Usher ailesinin kurbanıdır ve bu karakter, gücü elinde tutanlar yani ailedeki erkek üyeler tarafından kontrol edilmektedir (Zeng, 2023, s. 387). Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, Madeline'in akıbetine ailedeki erkek üye yani kardeşi karar vermektedir. Her iki çeviri metne bakıldığında, her iki çevirmenin kaynak metnin temel anlamını aktardığı görülmektedir fakat, çevirmenler bunu farklı bir yöntemle gerçekleştirmiştir. Örneğin, "fortnight (iki hafta)" ifadesi biçimsel eşdeğerlik bağlamında kaynak metne uygun olarak ÇM 1'e "iki hafta" şeklinde, "previously to its final interment (son defin işleminden önce)" (Poe, 1839/1985, s. 67) ifadesi ise "onu toprağa vermeden önce" (Poe, 1839/2020, s. 41) şeklinde hedef metne aktarılmıştır. ÇM 2'ye ise "fortnight" ("iki hafta") ifadesinin "on beş gün" (Poe, 1839/2021, s. 17) şeklinde aktarıldığı, ancak "previously to its final interment" (Poe, 1839/1985, s. 67) ifadesinin ise hedef metne aktarılmadığı anlaşılmıştır, dolayısıyla ÇM 2'de çevirmenin, hedef dil özelliklerine uygun olarak devingen eşdeğerlik yaklaşımını benimsediği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, her iki çevirmen, karakterin temel özelliklerini hedef metne aktarmıştır. Ancak, ÇM 1 biçimsel eşdeğerliğe bağlı kalırken, ÇM 2 kaynak metni hedef dile uyarlayarak sunmuştur. Dolayısıyla, ÇM 1'in biçimsel eşdeğerliği, ÇM 2'nin ise devingen eşdeğerliği benimsediği anlaşılmaktadır.

Örnek 7:

KM: "The disease which had thus entombed the lady in the maturity of youth..." (Poe, 1839/1985, s. 68).

ÇM 1: "Leydi Madeline'i gençliğinin baharında hayattan koparıp alan hastalık..." (Poe, 1839/2020, s. 42).

ÇM 2: "Kadını gençlik yıllarında onu mezara koyan hastalıktan..." (Poe, 1839/2021, s. 18).

Yukarıdaki örnekte kadının genç yaşta hayata veda etmesinden bahsedilmektedir. Bu örnekte de karakterin zayıf ve savunmasızlık yönüne değinilmiştir (Zeng, 2023; Üstün Kaya, 2022; Devi ve Ghosh, 2024; Nabi, 2017). KM'de yer alan "The disease which had thus entombed the lady (hanımı bu şekilde mezara gömen hastalık)" (Poe, 1839/1985, s. 68) bölümü, ÇM 1'e

devingen eşdeğerliğe bağlı kalınarak, daha yumuşak bir ifade yardımıyla “hayattan koparıp alan hastalık” (Poe, 1839/2020, s. 42) şeklinde aktarılmıştır.

ÇM 2’ye ise aynı bölüm kaynak metne büyük ölçüde uygun bir şekilde, biçimsel eşdeğerlik dikkate alınarak “onu mezara koyan hastalıktan” (Poe, 1839/2021, s. 18) şeklinde aktarılmıştır. Her iki çeviri metnin kadının özelliklerini hedef metne aktardığı, ancak ÇM 1’de devingen eşdeğerliğin benimsendiği, ÇM 2’de ise kaynak metne büyük ölçüde bağlı kalınarak, biçimsel eşdeğerliğin benimsendiği anlaşılmıştır.

Örnek 8:

KM: “We have put her living in the tomb! ... I now tell you that I heard her first feeble movements in the hollow coffin” (Poe, 1839/1985, s. 73).

ÇM 1: “Onu diri diri mezara koyduk!... İşte şimdi söylüyorum. Onun tabuttaki ilk zayıf kıpırtılarını günler önce duydum...” (Poe, 1839/2020, s. 49).

ÇM 2: “Onu canlı canlı mezara koyduk!... O tabutun içindeki ilk cılız hareketi duyduğumu söylüyorum sana” (Poe, 1839/2021, s. 23).

Eserde, geleneksel bir kadın olan Madeline’in ataerkil bir aile ortamında nasıl susturulduğu ve bastırıldığı görülebilir (Zeng, 2023, s. 395). Yukarıdaki örnekte kadın karakter canlı şekilde gömülerek susturulmuştur. KM’de yer alan “living (canlı)” ifadesi, ÇM 1’e “diri diri”, ÇM 2’ye ise “canlı canlı” ikilemeleri kullanılarak aktarılmıştır. Ayrıca KM’de “hollow coffin (boş tabut)” (Poe, 1839/1985, s. 73) ifadesi yer almasına karşın, iki çeviri metinde de tabutun boş olduğunu anlatan bir ifadeye rastlanmamıştır. Dolayısıyla, her iki çevirmenin de söz konusu bölümü, “hollow coffin (boş tabut)” ifadesine yer vermeden, “Onun tabuttaki...” (Poe, 1839/2020, s. 49) ve “O tabutun içindeki...” (Poe, 1839/2021, s. 23) şeklinde aktarmalarından hareketle, söz konusu bölümü devingen eşdeğerliği benimseyerek aktardıkları görülmektedir.

Örnek 9:

KM: “...say, rather, the rending of her coffin, and the grating of the iron hinges of her prison, and her struggles within the coppered archway of the vault!” (Poe, 1839/1985, ss. 73-74).

ÇM 1: “Aslında, bunlar onun tabutunun parçalanışı, hapishanesinin demir menteşelerinin gıcirtısı, bakır kaplı kemerli geçitte ilerleme çabası!” (Poe, 1839/2020, s. 49).

ÇM 2: “Bunlar onun tabutunun açılışının sesi, hapishanesinin kapısının menteşelerinin gıcirtısı ve tonozun bakır kaplı kemerli geçidinden çıkma çabaları!” (Poe, 1839/2021, ss. 23-24).

Yukarıdaki örnekte Madeline’in kendini kurtarma çabasından bahsedilmektedir. Zeng’e (2023, s. 385) göre ezilen Madeline, geleneksel ve tamamen ailesine bağımlı bir kadın olmak yerine artık kendisi için mücadele eden birine dönüşür. Her iki çevirmenin Madeline’in kendisini kurtarma çabasını hedef metne aktardığı görülmektedir. Her iki çevirmenin bu aktarımı kelimesi kelimesine bir çeviriden ziyade, devingen eşdeğerlik yaklaşımıyla yaptığı görülmektedir. Çünkü Madeline’in bu çabası kaynak metinde sadece “struggle” (mücadele, çaba, uğraş) kelimesi ile ifade edilirken, mücadele anlamına gelen bu kelime ÇM 1’e kaynak metinde yer almayan “ilerleme” kelimesi eklenip, “geçitte ilerleme çabası!” (Poe, 1839/2020, s. 49) şeklinde aktarılmıştır. ÇM 2’ye ise aynı bölüm “çıkma” kelimesi eklenerek, “geçidinden çıkma çabaları!” (Poe, 1839/2021, ss. 23-24) şeklinde aktarılmıştır. Her iki çeviri metnine de kaynak metinde olmayan “ilerleme ve çıkma” kelimeleri eklendiği için, her iki çevirmenin bu bölümü hedef dile uygun bir şekilde, devingen

eşdeğerlik çerçevesinde çevirdiği anlaşılmıştır çünkü bu örnekten farklı olarak, biçimsel eşdeğerlikte kaynak metin mesajının biçim ve içeriğinde herhangi bir değişiklik, ekleme ya da çıkarma yapılmamaktadır.

Örnek 10:

KM: “Will she not be here anon? Is she not hurrying to upbraid me for my haste?” (Poe, 1839/1985, s. 74).

ÇM 1: “Aceleciliğim yüzünden beni azarlamak için koşturmuyor mu?” (Poe, 1839/2020, s. 49).

ÇM 2: “Birazdan buraya gelmeyecek mi? Beni azarlamak için acele etmiyor mu?” (Poe, 1839/2021, s. 24).

Yukarıdaki örnekte, Madeline’in kurban rolünde olmasının yanı sıra, intikam almak isteyen bir karakter olduğunun da altı çiziliyor. Tüm hikâye boyunca tek kelime etmemesine ve sonunda hayatını kaybetmesine rağmen, karakterin bu davranışları, onun başkaldırı ruhunu ortaya koymaktadır (Zeng, 2023, s. 394). Her iki çeviri metnin de karakterin temel özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Ancak ÇM 1’ de “Will she not be here anon? (Yakında burada olmayacak mı?)” (Poe, 1839/1985, s. 74) ifadesinin karşılığına rastlanmamıştır.

ÇM 2’ ye ise bu bölüm kaynak metinden farklı olarak “Birazdan buraya gelmeyecek mi?” (Poe, 1839/2021, s. 24) cümlesinde olduğu gibi “gelmeyecek mi” ifadesi eklenerek aktarılmıştır. KM’de geçen “Is she not hurrying to upbraid me for my haste? (Acele ettiğim için beni azarlamaya mı kalkıyor?)” (Poe, 1839/1985, s. 74) bölümü, ÇM 2’ye “for my haste (acelem yüzünden)” ifadesi dahil edilmeden, “Beni azarlamak için acele etmiyor mu?” (Poe, 1839/2021, s. 24) şeklinde aktarılmıştır. Buradan yola çıkarak, her iki çevirmenin bu bölümü hedef dil özelliklerine uygun şekilde, devingen eşdeğerliği temel alarak çevirdiği anlaşılmaktadır.

Örnek 11:

KM: “... then without those doors there did stand the lofty and enshrouded figure of the lady Madeline of Usher” (Poe, 1839/1985, s. 74).

ÇM 1: “... kapının dışında kefene sarılı Leydi Madeline tüm görkemiyle dikiliyordu” (Poe, 1839/2020, s. 50).

ÇM 2: “... kapının önünde Leydi Madeline Usher’ın kefene sarılı halde durduğunu gördüm” (Poe, 1839/2021, s. 24).

Zeng’e (2023, s. 385) göre baskılanan Madeline, geleneksel ve aileye bağımlı bir kadın olmaktan hikâyenin sonunda kendi kurtuluşu için mücadele veren bir karaktere dönüşür. Çeviri metinlere bakıldığında, Madeline’in temel özelliklerinin aktarıldığı ve her iki çevirmenin bu aktarımı devingen eşdeğerliği temel alarak gerçekleştirdiği görülmektedir. Çünkü KM’de geçen “without those doors (o kapılar olmadan)” (Poe, 1839/1985, s. 74) bölümü hem ÇM 1’e hem de ÇM 2’ye hedef metne uygun olarak, “kapının dışında” (Poe, 1839/2020, s. 50) ve “kapının önünde” (Poe, 1839/2021, s. 24) şeklinde aktarılmıştır. Yine KM’de geçen “the lofty and enshrouded figure of the lady” (Poe, 1839/1985, s. 74) ifadesindeki “ulu, yüce” gibi anlamlara gelen ve KM’de sıfat görevinde olan “lofty” kelimesi, ÇM 1’e “görkemiyle dikiliyordu” (Poe, 1839/2020, s. 50) şeklinde zarf görevinde aktarılırken, aynı bölüm ÇM 2’ye bu ifadeye hiç yer verilmeden “kefene sarılı halde durduğunu gördüm” (Poe, 1839/2021, s. 24) şeklinde aktarılmıştır.

Bu örnekte de her iki çevirmenin kadın karakterin özelliklerini hedef dile aktarmaya çalıştığı ve bu aktarımı devingen eşdeğerliğe bağlı kalarak gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır.

Örnek 12:

KM: "...then, with a low moaning cry, fell heavily inward upon the person of her brother, and, in her violent and now final death agonies..." (Poe, 1839/1985, s. 74).

ÇM 1: "Ardından zayıf, boğuk bir iniltiyle kardeşinin üzerine yığıldı. Leydi Madeline acılar içinde şiddetle çırpınarak can çekişirken..." (Poe, 1839/2020, s. 50).

ÇM 2: "...sonra inleyerek kardeşinin üzerine yığıldı ve kadın orada acı içinde son nefesini verirken..." (Poe, 1839/2021, s. 24).

Bu örnekte de yine karakterin zayıflık ve çaresizlik rolüne vurgu yapılmıştır (Zeng, 2023; Üstün Kaya, 2022; Devi ve Ghosh, 2024; Nabi, 2017). Her iki çeviri metnin Madeline'in özelliklerini tam olarak yansıttığı görülürken, her iki çevirmen, bu çeviriyi devingen eşdeğerliğe bağlı olarak yapmıştır. Çünkü KM'de geçen "fell heavily" (sertçe düştü) ifadesine hem ÇM 1'de hem de ÇM 2'de yer verilmemiştir. Bu noktada bu örnekte biçimsel eşdeğerlik yerine devingen eşdeğerlik tercih edilmiştir çünkü biçimsel eşdeğerlikte kaynak metin biçim ve içeriğinde değişiklikten kaçınılır, fakat bu bölümde devingen eşdeğerlik bağlamında "heavily" ifadesine yer verilmemiştir dolayısıyla bu bölüm hem ÇM 1'e hem de ÇM 2'ye "kardeşinin üzerine yığıldı" (Poe, 1839/2020, s. 50) şeklinde aktarılmıştır. Buradan yola çıkarak, karakterin özellikleri iki çeviri metinde de görülmektedir ve bu örnekte de her iki çevirmen devingen eşdeğerliğe bağlı kalmıştır.

Sonuç

Poe tarafından kaleme alınan "The Fall of the House of Usher" başlıklı eser, gotik öğeler ve tek kadın karakter olan Madeline'in savunmasızlığını, kırılganlığını, zayıflığını ve sessizliğini vurgulaması ve kadın karakterin tasviri açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı da eserde tek kadın karakter olan Madeline'in özelliklerinin, Nida'nın (1964) biçimsel ve devingen eşdeğerlik kavramlarını temel alarak, iki ayrı çevirmen tarafından Türkçeye nasıl aktarıldığını ve bu karakterin hedef dilde nasıl tasvir edildiğini ortaya koymaktır.

Bu amaçla, makalede kadın karakterin özelliklerinden bahseden toplam on iki alıntı bulunmaktadır ve bu alıntılar, iki farklı Türkçe çevirisiyle karşılaştırmalı olarak çözümlenmiştir. Analize göre, Madeline'in kırılgan, sessiz, savunmasız, evcimen ve naif kimliğinin her iki çeviri metinde de korunmaya çalışıldığı ve her iki çevirmenin, Madeline'in özelliklerini etkili bir şekilde hedef metne ilettiği anlaşılmıştır. Bu özelliklerin iletildiği yöntemlerin ise her iki çeviride farklılık gösterdiği görülmüştür, ancak genel olarak her iki çevirmenin biçimsel eşdeğerlikten ziyade, çoğunlukla devingen eşdeğerliği tercih ettiği anlaşılmıştır. Çevirmenlerin tercih ettiği yöntemlerden bahsetmek gerekirse; ÇM 1'de, iki biçimsel ve on devingen eşdeğerlik tespit edilirken, ÇM 2'de ise bir biçimsel ve on bir devingen eşdeğerlik tespit edilmiştir. Her iki çeviri metinde en fazla devingen eşdeğerliğin temel alınmasından hareketle, çevirmenlerin, Madeline'in özelliklerini hedef kitle için daha doğal bir şekilde sunulmasını sağlamak için, kaynak metni hedef dile uygun olarak aktardıkları düşünülmektedir. Ayrıca, her iki çeviride biçimsel eşdeğerlik tercihinin büyük oranda düşük sayıda olması, çevirmenlerin kaynak metnin yapısına ve biçimine katı bir şekilde bağlı kalmak yerine, akıcılığa ve doğallığa öncelik verme yönünde bilinçli bir karar aldıklarını göstermektedir.

Özetle, bulgular, çevirmenlerin kadın karakterin sessiz, çaresiz, savunmasız gibi özelliklerini her iki hedef metne de aktarmaya çalıştıklarını ve bu aktarımı kaynak metne bağlı kalmak yerine, hedef metinde doğallığı ve akıcılığı benimseyip, en fazla devingen eşdeğerliği temel olarak gerçekleştirmeye çalıştıklarını göstermiştir. 2000'li yıllarda basılmış olan, her iki çeviri metinde en çok devingen eşdeğerliğin tercih edilmesi ise Nida'nın (1964, s. 160) son elli yılda biçimsel boyuttan devingen boyuta doğru belirgin bir kayma yaşandığı ve Polatel'in (2020, s. 363), 80'li yılların getirdiği değişimle birlikte, çeviri çalışmaları dikkatini kaynak metinden, çeviri metnin hedef kültürdeki işlevine çevirmiştir görüşleriyle açıklanabilir. Ayrıca, devingen eşdeğerliğe yönelik bu tercih, çevirmenlerin metni hedef kitle için hem anlaşılır hem de duygusal olarak etkili hale getirme çabasını vurgulamaktadır. Son olarak, bu çalışmanın, duygusal ve fiziksel durumlarıyla öne çıkan edebi karakterlerin, diller ve kültürler arasında nasıl algılandığını şekillendirmede çevirmen tercihlerinin önemini gözler önüne sermesi açısından önemli bir vazifeye sahip olduğunun altını çizmek gerekir.

Extended Abstract

Works of literature mirror the characteristics of the community and period during which they were created, and they also reflect the traits of the characters existing in the text. Likewise, the translations of these writings also include the features of the period and the society in which the original text was written and they also present the traits of the characters existing in the source text as well. Thus, translation can be regarded as more than just a simple verbal transfer. Alternatively, it is believed that translated texts provide the target audience with insights into the structure and dynamics of the society in which the source text was created. Hence, it becomes apparent that one of the primary objectives of translated texts is to introduce the traits associated with the characters in the source text to the target audience. Within this particular context, the translators' effect in the translation process is not only to preserve the meaning of the source text, but also to reflect the features of the community and the characters in the source text. In this way, the meaning of the source text is conveyed and the historical and cultural integrity of it can be preserved. However, based on the field analysis, it was determined that there are not many studies about how the characteristics of women characters in literary texts are reflected in Turkish translations, so it is decided that there is a need to address this issue. Consequently, this study will attempt to indicate how the features of Madeline, the only woman character in Edgar Allan Poe's significant work of gothic fiction, "The Fall of the House of Usher," were translated by both Berna Kabacaoğlu and Derya Akküş into two different Turkish versions using Eugene Albert Nida's (1964) formal and dynamic equivalence. Furthermore, this study is significant in addressing this issue because, as previously mentioned, there are few studies on how women's features are conveyed in Turkish translations. At this point, this current study aims to address the following questions;

1. What characteristics of the period does the woman character Madeline Usher represent in Edgar Allan Poe's "The Fall of the House of Usher"?
2. How are the characteristics of the woman character Madeline Usher reflected in the Turkish translations by two different translators?

As for the research method, this study exemplifies a qualitative approach, as it does not involve any numerical analysis. The data in the study were acquired from Edgar Allan Poe's "The Fall of the House of Usher", which is regarded as an essential example of gothic fiction, and its two different Turkish versions translated by Berna Kabacaoğlu and Derya Akküş. The reason for

selecting this story is that it is considered to be one of the essential works of the gothic genre, and it is thought that the woman character in the story reflects the characteristics of women in gothic fiction. Additionally, the story's gothic atmosphere and the symbolic language used in the narrative provide an ideal context for examining how woman characteristics are conveyed. In addition, the most recent versions of the texts, published in 2020 and 2021, were selected because they provide insight into how modern translators have addressed Madeline's complex portrayal. Furthermore, these updated versions have been specifically chosen because they reflect modern translation norms, they are thought to be shaped by recent developments in translation studies, and are more accessible to readers. Before analysing the data, an attempt was made to determine the characteristics of the woman character in the source text, taking into account certain characteristics of women of the period, as outlined in the literature review. By using quotations from the source text and the target texts as counterparts of the source text, an effort was made to demonstrate how these characteristics are mirrored in the target texts through Nida's (1964) formal and dynamic equivalence. The results indicate that Madeline's basic traits, such as helplessness, silence, passivity, defenselessness, domesticity, and traditionality were highlighted in the original text. According to the findings, both translators transferred Madeline's fundamental characteristics to the target texts. Besides, the results also revealed that although the two translators use different strategies to convey Madeline's characteristics, it was seen that both translators frequently choose dynamic equivalence over formal equivalence. Consequently, it was understood that both translators gave importance to naturalness and fluency in the target text rather than strictly adhering to the structure and the form of the source text.

Kaynakça

- Ashok, A. M. & Singh, U. N. (2023). Translating women in Sethu's Malayalam fiction into English: The issue of cultural gaps. *Translation Today*, 17 (1), 21-44. <https://doi.org/10.46623/tt/2023.17.1.ar2>
- Bassnett, S. (2002). *Translation studies* (3rd ed.). Routledge.
- Dayan, L. (2012). Dynamic equivalence and formal correspondence in translation between Chinese and English. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2 (12), 242-247.
- Devi, A. D. & Ghosh, S. (2024). Representation of women in gothic literature: Rebecca by Daphne du Maurier. *International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)*, 6 (2), 1-4.
- Kumar, T. (2024). Evolution of the gothic novel from the 18th century to contemporary literature. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 5 (6), 4959-4963.
- Maiti, A. (2017). Writing, as mysterious as a cat: A critical evaluation of Poe's The Fall of the House of Usher. *International Journal of English Literature and Social Sciences (IJELS)*, 2 (5), 39-50. DOI: <https://dx.doi.org/10.24001/ijels.2.5.6>
- Nabi, A. (2017). Gender represented in the gothic novel. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 22 (11), 73-77. DOI: 10.9790/0837-2211037377
- Nida, E. A. (1964). *Toward a science of translating*. E. J. Brill.
- Poe, E. A. (1985). "The Fall of the House of Usher". In J. Cochrane (Ed.), *The penguin book of American short stories* (ss. 56-74). Penguin Books. (Eserin orijinali 1839'da yayımlandı).

- Poe, E. A. (2020). *Edgar Allan Poe Usher Evi'nin çöküşü*. (B. Kabacaoğlu, Çev.). Zeplin Kitap. (Eserin orijinali 1839'da yayımlandı).
- Poe, E. A. (2021). *Edgar Allan Poe Usher Evi'nin çöküşü*. (D. Akküş, Çev.). Maviçatı Yayınları. (Eserin orijinali 1839'da yayımlandı).
- Polatel, C. (2020). Tercüme dergisinde kadın kimliğinin inşası: Bir yapışöküm denemesi. *Mavi Atlas*, 8 (2), 362-388. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.753814>
- Shakernia, S. (2013). Study of Nida's (formal and dynamic equivalence) and Newmark's (semantic and communicative translation) translating theories on two short stories. *Merit Research Journal of Education and Review*, 2 (1), 001-007.
- Simon, S. (2005). *Gender in translation: Cultural indentity and the politics of transmission*. Routledge.
- Üstün Kaya, S. (2022). Women in gothic fiction: Depiction of female figures in horror stories. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 501-512. DOI: 10.29000/rumelide.1146701.
- Üstün Külünk, S. (2023). The quest for equivalence in translation: A comparative analysis of definitions and approaches. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi (International Journal of Social Sciences)*, 7 (3), 427-438.
- Zeng, N. (2023). A feminist interpretation of the Fall of the House of Usher. *Open Journal of Social Sciences*, 11, 385-396. <https://doi.org/10.4236/jss.2023.115024>

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0